

# NATO'NUN GÜVENLİK ALGILAMASI: TRUMP'LA BİRLİKTE GELECEĞİ

**Dr. Levent YİĞİTTEPE**

Emekli TSK Mensubu

## 1. Giriş

Güvenlik konusu tarihten günümüze kadar çeşitli evreler geçirmiştir. Modern tarih açısından bakıldığında Avrupa merkezli dünya savaşları güvenlik kavramını gündemde tutmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa uluslararası liderliği ABD'ye devretmiştir (Türker, 2007: 1-2). ABD öncülüğünde on iki ülke arasında SSCB'ye karşı bir savunma örgütü olarak 4 Nisan 1949'da North Atlantic Thraety Organization (NATO) kurulmuştur. Bu İttifak, ABD'nin dünyada SSCB karşısında uygulamaya başlayacağı "durdurma politikası"nın ilk adımı olmuştur (Sarıay, 1988: 75). NATO kuruluş yıllarında güvenlik stratejilerini belirlerken Soğuk Savaş'ın hakim olduğu ortam etkili olmuştur. İttifak'ın amaçları ve hedefleri de bu doğrultuda oluşturulmaya çalışılmıştır.

NATO'nun ana amacı, BM Şartı'na uygun olarak, siyasi ve askeri yollarla tüm üyelerini güvenlik ve özgürlüklerini korumak olarak ortaya çıkmaktadır. Demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi ortak değerler üzerine kurulmuş olan İttifak, başlangıcından beri Avrupa'da adil ve kalıcı bir barışın kurulması için çalışmıştır (NATO El Kitabı, 1999: 23). Bu kapsamda amaçları doğrultusunda birtakım kurumsal düzenlemeler yoluna gidilmiştir.

Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan yeni tehditler (Terrorizm, etnik çatışmalar, iç savaşlar, uyuşturucu kaçakçılığı, organize suçlar ve göç) NATO'nun rolünü sorgulamaya açmış ve örgütün kendini dönüştürmesi için yeni stratejik konseptler kabul etmesini zorunlu kılmıştır. Bu çalışmadaki

tahlilde Soğuk Savaş sonrası NATO'nun yeni güvenlik politikaları ve stratejilerinin gelişimi zirveler bağlamında ilk bölümde, son dönemde Trump'la birlikte NATO üzerinde devam eden tartışmalarla yeniden sorgulanması ise ikinci bölümde ele alınmıştır.

## 2. Soğuk Savaş Sonrası NATO

3 Kasım 1989'da Malta'da görüşen ABD başkanı George Bush ve SSCB lideri Michael Gorbachev, artık Soğuk Savaşın tarih olduğunu ilan etmişlerdir (DeWijk, 1997: 39). 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılması ve arkasından Varşova Paktı ve SSCB'nin dağılması gibi olayların gelişmesi NATO'nun siyasi ve askeri kanadının geleceğe dönük çalışmalarına yeni bir yön ve hız vermiştir.

Bu çerçevede Avrupa güvenliğini tehdit eden unsurlarda değişiklik olduğu için NATO'nun politikalarında da değişikliğe gidilmiştir. Avrupa bugün en çok uluslararası terörizm, insan kaçakçılığı ve Batı'ya yönelik illegal göçler, kitle imha silahlarının tehlikeli rejimlerin eline geçmesi, uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı, yoksulluk, gelir dengesizliği, yolsuzluk, çevre kirliliği, başarısız devletler gibi sorunları ulusal ve uluslararası güvenliğe tehdit olarak görmektedir (Çakmak, 2009: 209-212). Aynı zamanda SSCB'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi NATO içinde Türkiye'nin önemi konusunda tartışmaları da beraberinde getirdiği görülmüştür.

Soğuk Savaşın sona ermesiyle NATO'nun varlık sebebi tartışmaya açık hale gelmesi örgütün varlığını devam ettirebilmek adına yeni bir tehdit tanımlaması yapmasını ve bu paralelde yeni stratejiler ortaya koymasını zorunlu hale getirmiştir. Bu çerçevede NATO, Soğuk Savaş sonrası dönemde kendini dönüştürmeye başlamış ve bu şüpheleri boşa çıkarmıştır (Cornish, 2004: 63-65). Bu döneme NATO'nun tarihi zirveleri damga vurmuş ve yeni stratejik konseptler bu zirvelerde kabul edilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak NATO'nun 5-6 Temmuz 1990 tarihinde Londra'da yaptığı devlet ve hükümet başkanları zirvesi Avrupa'da gelişmelere paralel olarak örgütün geleceğine yönelik önemli kararların alındığı bir toplantı olmuştur. Londra Zirvesi'nin en önemli sonucu ise Avrupa'da değişen siyasi ve askeri durum karşısında NATO'nun gerek kuvvet yapılanmasında gerekse strateji kavramlarında değişime gidilmesi olmasıdır (Parish, 2005). Bu zirvede İttifak'ın varlığının sorgulanmasının azaltılması için ve gelecekteki rolünün belirlenmesinde önemli kararlar alınmıştır.

7-8 Kasım 1991’de yapılan NATO’nun tarihi Roma Zirvesi yüksek düzeyde bir toplantının sonucu olarak sadece bir dönüm noktası değil aynı zamanda İttifak’ın Avrupa’da dönüşümünü ve rolünü yeniden tanımlamıştır. Zirvede kabul edilen bu yeni stratejik konseptte NATO’nun zorlukları, muhtemel riskleri ve Soğuk Savaş sonrası Avrupa’daki amaçları özetlenmektedir (Lepgold, 1998: 81). Bu bağlamda Roma Zirvesi, NATO için yeni stratejik konseptin kabul edilmesi açısından önemli yere sahiptir. Bu önemli zirveyle birlikte NATO Soğuk Savaş sonrası döneminde izleyeceği güvenlik anlayışı ve stratejisinin temelini şekillendirmiştir.

NATO, 23-25 Nisan 1999 tarihlerinde Washington’da gerçekleştirdiği tarihi zirve toplantısıyla 50. kuruluş yıldönümünü kutlamıştır. NATO üyeleri, Washington Zirvesi’nde “İttifak’ı 21. Yüzyılın güvenlik sorunlarına karşı hazırlamak ve gelecekteki askerî gelişmeler için yeni bir “stratejik konsept” kabul etmişlerdir. Zirve, NATO’ya bir devletin topraklarına uluslararası yasal bir zemine dayanmadan, “insan hakları” kapsamında müdahale etmesini meşru bir zemine dayandıracak imkânlar sağlamıştır. 50. yılında güç kullanma konusundaki siyasi kararlılığını yeni stratejisine de yansıtan NATO, bundan böyle askeri müdahale alanına insan hakları ihlalleri, etnik ve dinsel çatışmalarının da gireceğinin işaretlerini vermiştir (Erşahin, 1999). NATO görevleri içine yeni alanları da dahil ederek küresel güvenliğin sağlanmasına katkılar sunmaya devam edeceğini vurgulamıştır.

ABD’ye yapılan 11 Eylül terör saldırılarından sonra güvenlik durumu tekrar değişmiş ve Avrupa’da da tehdit değerlendirmelerine ve varoluşsal çıkarılara dönülmüştür. Bununla birlikte, artık eski türde bir işgal tehdidi yoktur. Bölgesel çıkarlar çoğu Avrupa devleti için geçmişte kalmıştır. Şimdi tehditler yaygın ve küresel bir kapsam içerisindedir. Dahası, terörle mücadele etmek, geniş anlamıyla demokratikleşmenin sözü edilen başarısız devletlerin istikrarı ve geliştirilmesini içermektedir (Matlary, 2009: 37). Bu bağlamda yeni dönemde gerek uluslararası örgütler gerekse devletler için birinci öncelik olarak küresel terörizmle mücadele ön plana çıkmıştır.

NATO’da bu kapsamda uluslararası güvenliğe yönelik zorlu tehditlerin rolünü önlemek için ilerleme kaydetmiştir. NATO yetkilileri, örgütün yeni bir çevreye, yani pek çok tehdidin geleneksel olmayan kaynaklardan geldiği bir ortama (örneğin ulusal sınırlar boyunca faaliyet gösteren muhtemelen Kitle İmha Silahları’na sahip olan devlet dışı terörist aktörler) uyum sağlamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Yeni güvenlik ortamında terörle mücadele “NATO

için temel bir misyon” olarak tanımlanmıştır (Gheciu, 2008: 83). Bu bağlamda 11 Eylül terör saldırıları NATO’nun bundan sonraki zirvelerinde terörizmin önemli bir gündem maddesi olarak kalmasını sağlamıştır. Terörizm, İttifak üyeleri için ABD’ye yönelik 11 Eylül saldırılardan sonra ancak merkezi bir tehdit olarak algılanmıştır. NATO’nun bu saldırılara ilk cevabı çok sert olmuştur. Yirmi dört saat içinde, ABD’ye düzenlenen saldırıların tüm İttifak üyelerine yönelik bir saldırıyı temsil ettiğini bildiren antlaşmanın 5. Maddesi işletilerek yürürlüğe sokulmuştur (Nevers, 2007: 36). İstanbul Zirvesi’yle (2004) birlikte de 11 Eylül saldırılarından sonra NATO’nun özellikle terör, enerji güvenliği, kitle imha silahların yayılması, bölgesel etnik çatışmalar ve sınır anlaşmazlıkları gibi sorunlar üzerinden yeni bir yapılanma sürecine girdiği ve bu yönde güvenlik çalışmaları yaptığı görülmektedir.

NATO 2010 yılındaki Lizbon Zirvesi’yle birlikte yeni bir döneme girmiştir. Bu zirvede öncelikle İttifak’ın 11 Eylül saldırıları sonrası değişen güvenlik ortamının ele alındığı ve genişleme sürecinin değerlendirilmesi yapılarak ortaya çıkan yeni tehditlerin tanımlanmalarının yapıldığı görülmüştür. Zirvede NATO’nun yeni dönemde izleyeceği politikalarının sunulduğu yeni stratejik konsept de onaylanmıştır (Çelikpala, 2013: 39). Lizbon Zirvesi’nde kabul edilen Stratejik Konsept, terörizmin NATO vatandaşlarının güvenliği ve uluslararası istikrar ve refah için daha geniş bir tehdit oluşturduğunu ifade etmektedir. Son olarak bu önemli zirvede NATO’nun nükleer silahlara karşı olmasına rağmen dünyada nükleer silahlar var olduğu sürece NATO’nun da nükleer bir güç olarak kalmaya devam edeceği vurgulanmıştır. Ayrıca siber tehditlerin de ilk kez örgütün güvenlik algılamalarına girdiği görülmüştür (Lisbon Summit, 2010). Lizbon Zirvesi’nde NATO’nun geleceğinin şekillenmesi ve küresel güvenliğin sağlanmasında rolünün artırılması açısından alınan kararlar çok önemlidir.

2012 yılındaki Şikago Zirvesi’nde ise Lizbon’da kabul edilen yeni stratejik konsept geliştirilmiş ve NATO’nun önümüzdeki 20 yıl için öncelik verdiği konuların, kriz yönetimi ve işbirliğine dayalı güvenlik olduğu ifade edilmiştir (Dedeoğlu, 2014: 330). Ayrıca Şikago Zirvesi’nde NATO liderleri, geliştirilmiş tehdit farkındalığına, yeterli yeteneklere ve ortak ülkeler ve diğer uluslararası aktörlerle geliştirilmiş işbirliğine odaklanan terörle mücadele üzerine İttifak çalışmalarına yönelik yeni politika kılavuzlarını onayladılar (NATO Chicago Summit, 2012). Bu bağlamda Şikago Zirvesi’nde de terörizme odaklanılmış ve son dönemde meydana gelen terör olaylarına karşı stratejiler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Eylül 2014’de yapılan Wales (Galler) Zirvesi’nde özellikle Suriye ve Irak’ta faaliyet gösteren IŞİD terör örgütüne vurgu yapılmış ve transatlantik yenilenmiş sağlam savunma gücü; çok yüksek hazırlıklı ortak görev gücü de dahil olmak üzere savunma kesintilerini tersine çevirmek ve bir hazırlık eylem planı kabul edilmiştir. Rusya ile krizin ardından Ukrayna’ya verilen destek artırılmıştır. Rusya yasadışı ve gayri meşru olan “Kırım’ın ilhaki” ve doğu Ukrayna’nın istikrarının bozulması konusunda kınanmıştır. Birlikte çalışabilirlik girişimi ve savunma ve ilgili güvenlik kapasitesi geliştirme girişimleriyle ortaklarla güçlendirilmiş ilişkiler kurulacaktır. NATO’nun Kararlı Destek Misyonu, Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerine maddi katkılar ve NATO-Afganistan Sürekli Ortaklığı vasıtasıyla Afganistan’a olan bağlılığı yeniden teyid edilmiştir (NATO Wales Summit, 2014). NATO’nun Wales Zirvesi daha çok Rusya-Ukrayna krizi üzerinde geçmiştir. Rusya’nın eylemleri yeniden İttifak’ın dikkatini bu ülkeye çevirmesine yol açmıştır.

8-9 Temmuz 2016’da yapılan Varşova Zirvesi’nde müttefik liderler NATO aracılığıyla IŞİD ile mücadeleye destek vermeye karar vermişlerdir. Bu kapsamda NATO AWACS (Erken uyarı) uçakları, IŞİD’e karşı küresel koalisyona bilgi sağlayacak ve Ürdün’de yüzlerce Irak subayı eğitmeye devam ederken, eğitim ve kapasite geliştirme çalışmalarına başlayacaktır. Müttefikler, siber savunma ve yol kenarındaki bombalara karşı koyma gibi alanlarda Ürdün’le devam eden işbirliğini geliştireceklerdir. Yine bu zirvede müttefikler, çok taraflı platformların optimize kullanımı yoluyla bilgi paylaşımını teşvik etmeyi ve yabancı savaşçıların geri gönderilmesiyle ilgili bilgi alışverişi konusunda işbirliğini geliştirmeye devam etmeyi taahhüt etmişlerdir (NATO Warsaw Summit, 2016). Bu zirvede iki konuya odaklanılmıştır. Bunlar; NATO’nun caydırıcılığını ve savunmasını güçlendirmek ve NATO’nun sınırlarının ötesinde istikrarı öngörmektir. Ayrıca 2017’de Estonya, Letonya, Litvanya ve Polonya’da dört çok uluslu taburun yerleştirilmesi ve NATO’nun güneydoğu kesiminde özel bir ileri varlığın geliştirilmesi gibi önlemler kabul edilmiştir (NATO Warsaw Summit Declaration, 2016).

Son olarak 25 Mayıs 2017’de yapılan Brüksel Zirvesi’nde, NATO’da yük paylaşımı ve terörizmle mücadelede birtakım kararlar alınmıştır. Bunlardan en önemlisi NATO’nun terörle mücadele çabalarını hızlandırmak için bir eylem planı kabul edilmiştir. Aynı zamanda, IŞİD’i yok etmek için küresel koalisyona desteğin genişletilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda AWACS gözetim uçakları, koalisyon için hava sahası yönetimini iyileştirmeye yardım-

cı olacaktır. 28 üyesiyle küresel koalisyonda yer almasıyla NATO'nun küresel terörizmle olan mücadelesinde kararlılığı vurgulanmıştır. Yük paylaşımı çerçevesinde ise yıllık ulusal planlar geliştirmeye karar verilmiştir. Bu ulusal planlar şu üç önemli alanı kapsayacak: nakit, yetenekler ve katkı payları. Üye devletlerin GSYİH'nın %2'sini savunma harcamalarına nasıl ayırabilirler, ihtiyaç olan kilit askeri yeteneklere ek finansman nasıl sağlanır ve müttefikler NATO misyon, operasyon ve diğer angajmanlarına nasıl katkıda bulunmayı planlıyorlar? Sorularına cevap arayan ulusal planları hazırlamaları konusunda anlaşmaya varmışlardır ([http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions\\_144098.htm](http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_144098.htm)).

Günümüz güvenlik koşullarında NATO'nun sadece üyelerinin topraklarını koruyan bir örgüt olmasının ötesine geçip, Avrupa-Atlantik bölgesinin genel istikrarına katkıda bulunması da önem taşımaktadır. Bu amaçla NATO geçtiğimiz yıllarda, asli özelliğini ve temel görevlerini kaybetmeksizin, geniş çaplı bir adaptasyona tabi olmuş, ortaklık ve işbirliği ilişkilerini geliştirmiş, genel anlamda barışı koruma faaliyetlerinde görev üstlenmeye başlamıştır (Kuloğlu, 2002: 933). Bununla birlikte ABD'nin yeni başkanı Trump'la birlikte NATO'nun durumu yeniden sorgulanmaya açılmıştır. Bu bağlamda Avrupalı üyeler ile ABD arasındaki yeni tartışmalarda devam etmektedir.

### 3. Trump'la Birlikte NATO Üzerinde Tartışmalar

Yeni dönemde NATO, görev süresini ve üyelerini genişlettiğine göre, karar alma yapısı Soğuk Savaş sonrası döneminde nasıl bir rol oynayacak? Birincisi, NATO'nun karar alma mekanizmasındaki oybirliği uygulaması, NATO'nun 21. yüzyılın zorluklarını yerine getirme kabiliyetini giderek kısıtlıyor mu? İkincisi, NATO'nun genişlemesi NATO'nun oybirliği ya da konsensüs yöntemleriyle karar verme kabiliyetini artıracak mı?(Vincent ve Straus, 2001: 68). Aynı şekilde yeni küresel güvenlik algılamalarında NATO'nun rolü ne olacak? Bu soruların cevabının arandığı dönemde birçok tartışmanın yaşanması İttifak'ın geleceğini sorgulanmasına yol açmıştır. Yine son dönemde ortaya çıkan Ortadoğu'da yaşanan krizlerde ve Rusya'nın Kırım'ı işgali ile devam eden politikaları karşısında örgütün tutumunun sorgulanması İttifak üyeleri arasında yaşanan tartışmaları gündeme getirmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak NATO'da akıllı savunma fikri ortaya çıkarılmıştır. Akıllı savunma Avrupalı devletlerin kendi kıtalarındaki güvenliği kendileri

sağlama hususunda ABD'ye olan askerî bağımlılıklarını azaltmak ve İttifak içerisinde tartışılan yük paylaşımına bir çözüm olma amacını taşımaktadır. 2009-2014 arası NATO Genel Sekreteri olan Rasmussen'in isimlendirdiği akıllı savunma zaman içerisinde siber savunma, füze savunma sistemleri gibi İttifak'ın askeri dönüşümünün unsurları olan programlarla birleştirilerek İttifak'ın savunma planlama politikasının içine alınmıştır. Fakat Avrupalı devletlerin güvenlik algılamalarındaki farklılıklar nedeniyle ortak güvenlik için yapılan harcamaların ABD'ye yarayacağı fikri bu sisteme engel olmaktadır (Bağbaşıoğlu, 2016: 221). Yine de Rusya'nın Ukrayna krizindeki eylemleri Avrupalı devletlerde endişeye neden olmuş ve bu kapsamda NATO'da akıllı savunma planının gündemde kalmasını sağlamıştır.

Ukrayna kriziyle birlikte Rus tehdidine karşı kabul edilen Hazırlık Eylem Planı NATO için yeni bir dönüşümün sinyalini vermiştir. İttifak'ın askeri yapısında kalıcı ve yapısal tedbirler alınarak Karma Savaşla Mücadele Strateji kabul edilmiştir. Varşova Zirvesi'nde karma savaş tehdidi ile karşılaşan devletin öncelikli sorumlu olduğu ancak talep edilmesi durumunda İttifak'ın bu duruma müdahil olabileceği ifade edilmiştir (Oğuz, 2016: 219). Bu bağlamda Rusya'ya karşı başarı sağlanabilmesi Avrupalı üye devletlerle NATO'nun mutlak dayanışma ve işbirliğine gitmesi önem arz etmektedir.

NATO içinde Fransa ve Almanya'ya bakıldığında ise bu iki ülkenin NATO'yu önemsizleştirme yoluna gitmesi tartışmaların artmasına neden olmuştur. NATO'nun ihmal edilmesi kaçınılmaz bir şekilde, müttefikleri, daha geniş çapta küresel çıkarları belirli bir ittifak ilişkisi gerektirmesine doğru itmiştir. Fransa bu durumda rahat görünebilir ancak güçlü kolektif kurumları öngören Almanya'da özellikle de alan dışına çıkma kapasitesi ve ulusal geleneğinden yoksun olduğu için önem arz etmektedir (Rynning, 2017). Bu çerçevede Almanya ve Fransa siyasal NATO konusunda ihtiyatlı davranmaya çalışırken, İngiltere'de Brexit sonucuyla AB'den çıkmaya hazırlanmakta ve ABD'de Asya'yı yeniden dengelemeye devam etmektedir.

Avrupa'daki güçlü müttefikler, NATO'nun geleneksel sınırları dışında askeri güç kullanılmasına ihtiyatla yaklaşırlarken, İttifak'ın en önemli ülkesi olan ABD, NATO'nun dünyanın neresinde olursa olsun savaş yapabilen bir örgüte dönüşmesini istemektedir. Batı Avrupalı müttefikler ise ulusal güvenliklerini daha çok kıta Avrupa'sıyla sınırlandırmakta ve NATO'nun Avrupalı özelliğinin korunmasını istemektedirler. Onlara göre NATO'nun ana görevi üyelerini sınırlarının dışından gelebilecek saldırılara karşı güvenliği sağlamak

olmalı ve NATO küresel bir jandarmaya dönüştürülmemelidir (Oğuzlu, 2012: 11).

Özellikle Rusya'nın 2014'te Ukrayna'ya girmesi, Kırım'ı ilhak etmesi ve doğu Ukrayna'da bir Rus isyanının başlatılmasından bu yana üç eski Sovyet Baltık Cumhuriyetinde (Litvanya, Estonya ve Letonya) özellikle korku ve endişe yaratmıştır. Son dönemde Obama yönetimiyle ABD'nin, NATO sınırlarına Rusya'nın saldırgan eylemleri karşında Soğuk Savaş'tan bu yana en büyük artışla Polonya, Baltık devletleri ve Güneydoğu Avrupa'ya binlerce asker ve ağır silah dağıttığı görülmektedir. Başlangıçta Obama tarafından sevk edilen bu askeri birlikler konusunda Trump'ta 27 müttefikinin endişesini hafifletmek için bir yol bulmaya çalışmaktadır (Emmont, 2017). Bu bağlamda ABD, NATO'nun bölge üzerinde etkili olabilmesi için Avrupalı müttefikleri ikna etmeye çalıştığı görülmektedir.

NATO üzerindeki tartışmalar Trump'ın İttifak'ı "eski ve modası geçmiş" olarak nitelendirdikten sonra yeniden başlamıştır. Ancak daha sonraki sözlerinde Trump, İttifak'ta reform ve güncelleme ihtiyacının altını çizmiştir. Trump, Almanya gibi gayri safi yurtiçi hâsılasının (GSYİH) %2'sini kendi ordu bölgelerine harcamayan NATO üyelerini eleştirmiştir. Ayrıca Trump, Merkel'in Ortadoğu'da savaştan kaçan bir milyondan fazla mültecinin Almanya'ya gelmesine izin vererek "felaket yanlısı bir hata" yaptığını da ifade etmiştir (Shalal, 2017). Dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan ABD, geçen yıl 664 milyar dolarla geri kalan 27 üyenin toplam savunma harcamasının 2,5 katından fazlasını tek başına gerçekleştirdi. Örgütün geçen yıl 921,5 milyar dolar olan bütçesinin, yüzde 72'sini ABD karşılamıştır. İngiltere yaklaşık 57 milyar dolarla örgüt harcamalarına en fazla katkı sağlayan ikinci ülke olurken, Avrupa'nın en büyük ekonomilerinden Fransa 44,2 milyar dolarla üçüncü, Almanya ise yaklaşık 42 milyar dolarla dördüncü sırada yer almıştır. Türkiye ise yaklaşık 12,1 milyar dolarla NATO'da en fazla harcama yapan sekizinci ülke konumundadır (<http://aa.com.tr/tr/dunya/natoda-butce-catlagi/776875>). Bu bağlamda Trump'ın ABD başkanlığına gelmesiyle birlikte NATO'nun yeni bir döneme gireceği ve gerek Türkiye gerekse Avrupalı üyeler üzerinden tartışmaların devam edeceği muhtemel görünmektedir.

NATO üzerinde tartışmalar devam etse de İttifak hem Avrupa alanında hem de kendi sınırları dışında güvenliğini sağlama gücüne sahiptir. NATO'nun Rusya'nın agresif eylemleri devam ederse koruma alanı dışındaki yerler içinde güvenliği sağlamak üzere askeri teçhizat ve savaş gücü gönderme kabiliye-



ti vardır. NATO, üyelerinin güvenliğine yönelik ABD güvencesi verdiği için, üyelerince önemli bir yere sahiptir. Yine Avrupa'da Rusya ile istikrar sağlanmasına yardımcı olur, şeffaflık ve entegre askeri planlama yaratır ve krizlere ortak siyasal-askeri yaklaşımlar geliştirir. Avrupa'daki başka hiçbir güvenlik örgütü bütün bunları yapma gücüne sahip değildir (Art, 2016: 362). NATO'nun Avrupa için güvenlik konusunda çok değerli olmasının nedenleri bunlar sayılabilir. Şu an için gelecekte de bu yapıya benzer bir örgütün oluşumu zor gibi görünmektedir.

Son dönemde NATO'nun özellikle terörizmle mücadelede izlemiş olduğu stratejilerin ve alınan kararların uygulanmasında yaşamış olduğu tutarsızlıklar güçlü üyesi Türkiye tarafından da sık bir şekilde eleştirilerek dile getirilmiştir. Türkiye'nin yaşamış olduğu terörist saldırılar karşısında NATO'dan gerekli desteği alamadığı görülmüş ve bunun sonucunda da Türkiye ile NATO arasındaki güvenlik algılamalarında ve terörizm konusundaki görüş ayrılıkları beraberinde birçok tartışmaları gündeme getirmiştir.

#### 4. Sonuç

NATO'da Soğuk Savaşın bitmesinin hemen ardından meydana gelebilecek uluslararası terörizmle mücadelede gerekli olan adımları atmak için çalışmalar yapılmıştır. Uluslararası güvenliğin ve barışın sağlanması için uluslararası terörizmle mücadelenin önemli rolü olduğu, NATO'nun Soğuk Savaş sonrası gerçekleştirdiği devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı zirve toplantılarında en önemli gündem maddesi olarak öne çıkmıştır. Buna bağlı olarak da 1990 yılındaki Londra Zirvesi'nde başlayarak, 2017 yılındaki NATO'nun Brüksel Zirvesi'ne kadar uluslararası terörizmi önleme bağlamında çeşitli tedbir ve kararlar alınmıştır. Daha sonraki zirvelerde de küresel terörizm konusu önemli gündem maddesi olmaya devam etmiştir.

Küresel bir güvenlik örgütü olarak NATO'nun Afganistan ve Kosova görevleri, Akdeniz'in güvenliğini sağlama, korsanlarla mücadele ve Afrika Birliği Örgütü'ne destek verme faaliyetlerine devam ettiği görülmektedir. NATO bu görevleri büyük bütçelerle gerçekleştirmektedir. Dünyadaki savunma harcamalarının yaklaşık 1,753 milyar dolar olduğu göz önüne alındığında, bunun 1,260 milyar dolar kısmıyla savunma harcamaları yapan NATO'dur. NATO'nun 2017 yılında sivil bütçesi 234 milyon Euro, askeri bütçesi ise 1,29 milyar Euro olarak belirlenmiştir (NATO Budget, 2017).

NATO'nun varlığını sürdürebilmesinin nedeni değişen koşullara en kısa sürede uyum sağlayabilen bir uluslararası örgüt olma özelliğini taşımasıdır. Ayrıca NATO'nun kabul ettiği stratejik konseptlerde etnik çatışmalar, terörizm, insan hakları ihlalleri, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, Kitle İmha Silahları gibi yeni tehditlere ve risklere yönelmiş olması bunu göstermektedir. Yine NATO'ya üye olmak için başvuruda bulunan devletlerin sayısının artması NATO'nun güvenilirliğini ve varlığını hala koruduğunu göstermektedir. Son olarak üyeliğe kabul edilen Karadağ birlikte 29 ülkeye ulaşan NATO üzerinde tartışmalar devam etse de ABD'nin stratejik çıkarları ile Avrupalı üye devletlerin çıkarları arasındaki uyum sayesinde Transatlantik'in her iki yakasında oluşacak ortak güçler örgüte olan güvenin artmasını sağlayacaktır. Bu kapsamda NATO ile Avrupalı üyeler arasındaki tartışmaların İttifak'a bir yarar sağlayacağı ortadadır. Buna karşılık NATO'nun da Trump'la birlikte küresel güvenliğin sağlanmasına daha fazla katkıda bulunabilmesi için yeniden yapılanma ve asli görevlerini yerine getirme çabalarına girmesi gerekmektedir. Aksi takdirde İttifak üzerindeki tartışmaların devam etmesi muhtemel görünmektedir.

### Kaynakça

- Art, Robert J. (2016). Creating a Disaster: NATO's Open Door Policy, *Political Science Quarterly Academy of Political Science*, 131 (2), 341-363.
- Bağbaşıoğlu, Arif (2016). Güncelliğini Yitirmeyen Bir Sorun Olan Yük Paylaşımına Yeni Bir Çözüm Arayışı: Akıllı Savunma ve NATO. *Akademik Bakış Dergisi*. 10 (19). 209-227.
- Cornish, Paul (2004). NATO: The Practice and Politics of Transformation. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 80 (1), 63-74.
- Çakmak, Haydar (2007). *Avrupa Güvenliği*. Ankara: Platin Yayınları.
- Çelikpala, Mitat (2013). *Enerji Güvenliği: NATO'nun Yeni Tehdit Algısı*. (Editör: Mustafa Aydın), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dedeoğlu, Beril (2014). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. İstanbul: Yeni Yüzyıl Yayınları.
- De Wijk, Rob (1997). *NATO On The Brink Of The New Millennium*, Brüksel: Editorial Offices.

Emmott, Robin (2017).U.S. army seeks to cement Trump's promise to stick by NATO, <http://www.reuters.com/article/us-nato-russia-idUSKBN15E1LA>, Erişim tarihi:01.02.2017.

Erşahin, Zeynep, İttifakın 50. Yılında NATO- Türkiye İlişkileri,<http://www.milliyet.com.tr/ozel/nato/zeynep.html>, Erişim Tarihi: 19.12.2009.

Gheciu, Alexandra (2008). Securing Civilization? The EU, NATO, and the OSCE in the Post-9/11 World. New York: Oxford University Press.

Kuloğlu, Armağan (2002). Değişen Küresel Jeopolitikte Türkiye, *Avrasya Dergisi*, Cilt 8, Sayı 4.

Lepgold, Joseph (1998). NATO's Post-Cold War Collective Action Problem. *International Security*23 (1), 78-106.

Matlary, Janne H. (2009). European Union Security Dynamics: In the New National Interest. New York: Palgrave Publications.

Nevers, Renée de (2007). NATO's International Security Role in the Terrorist Era, *International Security*, The MIT Press, 31(4), 34-66.

Oğuz, Şafak (2016). Ukrayna Krizi ve Yeni NATO. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 51. 207-221.

Oğuzlu, Tarık (2006), AB Yolunda Türkiye'nin Güvenlik İkilemi, (Editör: Zeynep Dağı), Doğu'dan Batı'ya Dış Politika AK Partili Yıllar, Orion Yayınevi, Ankara.

Parish, Jonathan, Gerekli Olmaya Devam Etmek,<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/turkish/art1.html>,Erişim Tarihi: 17.05.2017.

Rynning, Sten (2017). The divide: France, Germany and political NATO, <https://academic.oup.com/ia/article/2981807/The-divide-France-Germany-and-political-NATO?searchresult=1>, Erişim Tarihi: 14.02.2017.

Sarınay, Yusuf (1988). Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Shalal, Andre (2017). Trump, Merkel agree NATO members must pay fair share, <http://www.reuters.com/article/us-usa-trump-merkel-call-idUSKB-N15C0U2>, Erişim tarihi: 01.02.2017.

NATO El Kitabı (1999) 50.Kuruluş Yıldönümü, Brüksel: NATO Enformasyon Basın ve Yayın Servisi.

NATO Budget (2017). NATO releases 2017 budget summaries, financial rules and procedures. [http://www.nato.int/cps/en/natohq/news\\_129314.htm?selectedLocale=en](http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_129314.htm?selectedLocale=en), Erişim Tarihi: 10.10.2017.

NATO Brussels Summit (2017). Press Conference, [http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions\\_144098.htm](http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_144098.htm), Erişim Tarihi: 15.10.2017.

NATO Lisbon Summit (2010). NATO's nuclear deterrence policy and forces. [http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_50068.htm?selectedLocale=en](http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50068.htm?selectedLocale=en), Erişim Tarihi: 20.11.2016.

NATO Chicago Summit (2012). Countering Terörizm, [http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_77646.htm](http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm), Erişim Tarihi: 10.01.2016.

NATO Wales (Newport) Summit (2014). Summit Meetings, [http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics\\_50115.htm](http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50115.htm), Erişim Tarihi: 05.01.2016.

NATO Warsaw Summit (2016). Summit Meetings, [http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics\\_50115.htm](http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50115.htm), Erişim Tarihi: 07.01.2017.

NATO Warsaw Summit Declaration (2016). Countering Terörizm, [http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_77646.htm](http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm), Erişim Tarihi: 11.01.2016.

NATO'da AA. "Bütçe Çatlağı", <http://aa.com.tr/tr/dunya/natoda-but-ce-catlagi/776875>, Erişim Tarihi: 10.10.2017.

Vincent, Jack, Straus, Ira vd. (2001). Capability Theory and the Future of NATO's Decisionmaking Rules, *Journal of Peace Research*, Sage Publications, 38 (1), s.s. 67-86.